

Sundbyberg 2013-05-31

Vår referens:
Mia Ahlgren

Er referens:
s.ru@regeringskansliet.se
s.registrator@regeringskansliet.se

Handikappförbundens yttrande om Goda affärer – en strategi för hållbar upphandling Upphandlingsutredningen 2010, SOU2013:12

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 38 funktionshinderförbund som tillsammans representerar ca 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Handikappförbunden välkomnar betänkandets betoning på strategisk upphandling där uppföljning och krav på kvalitet i servicen till medborgarna står i fokus. Vi vill betona att krav som utformas universellt, för medborgare oavsett funktionsförmåga, är en kvalitetsaspekt så väl som en del i arbetet för hållbarhet och ger långsiktigt samhällsekonomiska lönsamt.

Handikappförbunden tillstyrker de konkreta förslagen i betänkandet om en handlingsplan, satsning på utbildning, forskning, utvärdering och statistik. Tydliga riktlinjer för offentlig upphandling underlättar för alla – beställare, leverantör och medborgare. Men vi saknar en tydlig **inriktning på universell utformning/ tillgänglighet och en utveckling av civila samhällets roll** i betoningen på strategisk upphandling. Därför handlar vårt remissvar om att förstärka argumentationen inom detta område.

Upphandling med medborgaren och universell utformning i fokus

I konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning finns en definition av begreppet universell utformning i artikel 2:

"universellt utformade" betyder sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. "Universellt utformade" ska inte utesluta hjälpmedel för enskilda grupper av personer med funktionsnedsättning där så behövs.

Sedan konventionen antogs av FN:s generalförsamling har begreppet universell utformning som förtydligande av generell tillgänglighet för att ta bort hinder i miljön fått ökad betydelse. Nyttan för majoriteten betonas. I Norge finns lagstiftning kring universell utformning, medan begrepp som tillgänglighet och användbarhet är vanligare främst i anglosaxiska länder där lagstiftning och krav funnits sedan många år tillbaka.

I regeringens rapport till FN om hur Sverige lever upp till konventionen framhålls upphandling som ett viktigt instrument (punkt 58 o 99) i genomförandet. Regeringen aviserade i funktionshinderspolitiska strategin 2011-2016 att **Kammarkollegiet** skulle få ett uppdrag att ta fram en vägledning för att ställa tillgänglighetskrav i upphandling. Myndigheten har ännu inte fått något uppdrag, trots att flera år har gått. När Handisam presenterade sin myndighetsenkät 2012 var det endast 4 av 10 som svarade ja på frågan om det ställdes krav i upphandling. Bara 24 kommuner ställde krav. Det är sannolikt att siffrorna i praktiken är sämre för det saknas uppföljning av vad kraven innebär och om de följs upp. När Handikappförbunden följde upp några handlingsplaner för tillgänglighet 2005 och visade det sig att det fanns en drivkraft att framstå i god dager som gjorde att positiva svar kunde stå för en avsikt och inte en verklighet. **Handikappförbunden anser att: Regeringen redan nu ska verkställa det aviserade uppdraget till Kammarkollegiet om upphandlingsstöd. Upphandlingsstödet måste även innehålla personligt stöd / dialog.**

När Sverige ratificerade konventionen fanns brister i implementering av lagar som rör tillgänglighet. Det saknas en diskrimineringslag som omfattar bristande tillgänglighet. Bristande implementering kopplat till upphandling finns till exempel inom transportsektorn. Trots lag sedan 1979 och flera EU-direktiv tillåts många otillgängliga fordon i trafiken vilket ger upphov till lagbrott och dyra särlösningar för resenärer med funktionsnedsättningar som inte kan komma med tåg, bussar och spårväg.

Civila samhällets roll

I USA har upphandlingsinstrumentet använts under många år för att ställa krav på tillgänglighet. Det finns också möjligheter för medborgare att anmäla brister till myndigheter. Formerna för systemet utformas tillsammans med medborgare, och kommuniceras brett.

Handikappförbunden anser att: Dialogen kring upphandlingar ska omfatta civila samhället och ska ingå som en del i handlingsplanen.

Dialogen kan ske på olika sätt i demokratiska processer lokalt, genom enkla tydliga rapporteringssystem när det finns brister i upphandlade varor och tjänster, men också genom samarbete i **standardisering för att ta fram kvalitetskrav**. När det gäller kvalitet i äldreboende och hemtjänst pågår ett arbete inom SIS med att ta fram krav som kan användas i upphandling eller LOV där de ideella organisationernas roll är avgörande för ett lyckat resultat. Standardisering kopplat till upphandling pågår inom transporter, IT och byggd miljö och kan utvecklas till fler områden. **Handikappförbunden anser att: Resurser till ideella organisationer att medverka i standardisering med koppling till upphandling stärker det civila samhället och bidrar till ökat medborgarfokus.**

6.4 Ett samhällsekonomiskt perspektiv på miljömässigt och socialt hållbar offentlig upphandling

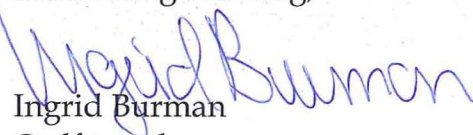
I betänkandet skapas en skiljelinje mellan miljömässiga krav och social hänsyn. **Handikappförbunden anser att: Krav på universell utformning / tillgänglighet och användbarhet ska utgöra en central del i en strategisk handlingsplan för offentlig upphandling. Det är en del av arbetet för hållbar utveckling, en kvalitetsaspekt och samhällsekonomiskt lönsamt.**

EU:s vägledning "Buying social" omfattar tillgänglighet. Begreppet "sociala hänsyn" är kontroversiellt eftersom det ger intrycket av att tillgänglighet och användbarhet skulle motiveras av välvilja, istället för en mänsklig rättighet som dessutom är samhällsekonomiskt lönsam. Handikappförbunden betonar att kompetens om universell utformning / tillgänglighet är viktigt för svenska företag för att konkurrera på en internationell marknad där kraven ökar i takt med att allt fler länder inser att nedsatt funktionsförmåga är en naturlig del av en människas livscykel.

I Japan görs stora investeringar i ett samhälle som ska vara hållbart för en allt äldre befolkning där fler behöver kunna verka och arbeta. Ju mer universellt utformat samhälle desto fler kan arbeta även i högre ålder. Digital tillgänglighet och användbarhet i skolor, utbildning, på arbetsplatser, transport och i offentlig sektor leder till att fler kan studera, arbeta och kommunicera på lika villkor. I det nya förslaget till upphandlingsdirektiv ingår skärpta krav på tillgänglighet både för medborgare och för anställda i offentlig sektor.

När den reguljära arbetsmarknaden inte fungerar, kan det finnas behov av sociala företag eller kooperativ med kompetens för att inkludera personer som till exempel kan ha nedsatt intellektuell funktionsförmåga eller anställda med erfarenhet av psykisk ohälsa. Att göra det möjligt för kvalitativa sociala företag / kooperativ att vara leverantörer inom offentlig upphandling är viktigt och samhällsekonomiskt lönsamt eftersom det leder till ökad sysselsättning.

Med vänlig hälsning,

Ingrid Burman
Ordförande
Handikappförbunden